

МАТЕРІАЛЬНА ТА ДУХОВНА КУЛЬТУРА ПЛЕМЕНІ КАРАВАЇ

Плем'я Караваїв – одне з небагатьох племен світу, яке ще досі живе за первіснообщинним ладом, як у період палеоліту. Досліджуючи плем'я, можна побачити архаїчні традиції та звичаї людоджерів. Матеріальна та духовна культура караваїв тримає в собі підґрунтя предків, за канонами яких люди живуть ще й досі. У ХІХ столітті при розвитку модерних, сучасних технологій, високого рівня цивілізації, урбанізації міст та сіл, плем'я живе у диких джунглях Індонезії, і не шукає благ цивілізації.

Метою даної статті є комплексне дослідження самобутності племені, його духовну та матеріальну культуру, ідентичність та «віддаленість» від благ цивілізації. Адже плем'я можна назвати певним «чудом» серед людей, які зберегли свої історію та незалежність від навколишнього світу. При написанні даної розвідки необхідно розв'язати такі **завдання**, а саме: проаналізувати етапи становлення племені, розкрити основні аспекти матеріальної та духовної культури, дослідити звичаї та традиції племені та визначити його місце у сучасному суспільстві.

У сучасній етнографії немає ґрунтового комплексного дослідження племені караваїв, котре б розкрило основні риси їх матеріальної та духовної культури. Окремі відомості зустрічаємо в працях С. Брука [1], Н. Симонія [2] та інших.

Плем'я Караваї було відкрито 20 років тому серед диких джунглів у Папуа-Новій Гвінеї. На даний час це плем'я нараховує близько трьох тисяч чоловік (дикого племені колишніх людоджерів, а може й ні). Вони живуть своїм історичним минулим та вірять в те, що колись до них прийде дух, котрий завершить їхнє існування, як племені [1, с. 90].

Старожили ще пам'ятають, яким є на смак людське м'ясо: солоне, місцями гірке, а серце віддавали тому, хто вбив цю людину. Проте славляться караваї не лише людоджерством, а й своїми поселеннями. Вони будують свої будинки на висоті 20–50 метрів заввишки, але зараз такі будинки – рідкість, переважно будують будинки 10 метрів заввишки. Основними причинами такого будівництва є: сезони дощів; дошкуляння комахів, плазунів та віра в те, що сюди не потраплять злі духи.

Саме будівництво розпочинається із походу в ліс, де при допомозі меча добувають необхідні будматеріали: тонкі, рівні стовбури дерев, листя пальм. І весь цей процес чим цікаво супроводжується спеціальними піснями. Згодом шукають різноманітні ліани, котрі використовують замість мотузок. Спочатку будуються з ходи (щоб підняти усі необхідні матеріали для будівництва до будинку) та каркас із стовпів дерев та перев'язують його ліанами. Стовбури кладуться один на одного (паралельно). Основним у каравайському домі є міцна підлога, котру фіксують, тому їй приділяють основну увагу. Згодом роблять дах: його покривають пальмовим листям, попередньо сплітаючи в «косичку»; дах двосхилий, із каркасу гілок та дерев, будують за принципом черепиці. Перед закріпленням даху, навколо дому обрізають гілля дерев. Підлогу та стіни встеляють «природнім лінолеумом», при цьому використовують кору дерева Мйо. Посередині дому вимощують коло із глини для вогнища. Дверей та вікон у такому домі немає. Загалом дім будується 5–6 днів [4, с. 267]. Такий дім караван будують лише на 4–5 років, оскільки дерево має здатність гнити, тому вони його залишають і будують новий.

Останнім етапом будівництва дому є його «дизайн». Його прикрашають кістками та черепами тварин. Головною прикрасою мають бути черепи свиней та кабанів, це у караваїв являється показником достатку [5, с. 57].

Загалом, побут караваїв – примітивний: ліжок немає, вони сплять на землі, устеливши спальне місце пальмовим або банановим листям; шаф або тумбочок немає, для зберігання своїх речей вони використовують мішки, сплетені з коріння рослин, які підвішуються до стелі; столового посуду у них немає, вони їдять руками із спільною «посудиною», в якій готують їжу. Слід відзначити, що плем'я караваї не знає будь-яких благ цивілізації, саме: ванна чи умивальник; мило, шампунь, зубна паста.

Одяг у них майже відсутній. Жінки носять лише спідницю із соломи, а на шиї – буси із бісеру. Чоловіки – набедренну пов'язку, а на статевий орган одягають шкарлупу грецького горіха або обмотують листям. Також чоловіки можуть носити намиста із бісеру. У них існують свої певні ритуали та церемонії для яких вони одягають спеціальні прикраси, виготовлені із листя, кольорової глини, болота та інших природніх матеріалів [2, с. 167].

Основним заняттям чоловіків є добування сагу (серцевина стовбура сагового дерева), польовання, будівництво будинків. Жінки займаються ловлею дрібних плазунів, збиранням плодів, приготуванням їжі та доглядом за дітьми. В їжу вони вживають в основному сагові коржики (виготовляються із води і серцевини сагового дерева, печуться в попелі і на вогні) та великі черви, котрі живуть у стовбурах дерев, а також різні плоди, корені, м'ясо свині та інших тварин (котрих вони вполюють) та дрібних плазунів (жаб, ящірок).

Кажуть, що черви, котрих вони вживають у їжу нагадують їм людське м'ясо (старожили ще пам'ятають його смак), їх їдять сирими.

В якості домашніх тварин (як нас котів чи собак), тримають маленьких чорних свиней, за якими доглядають, годують, вибирають блохи, розгладжують шерсть. Тварин забирають у будинок, де всі ночують разом.

У них існує повір'я, щоб день був вдалий, то його потрібно розпочати із національної пісні, котра складається лише з голосних звуків (е-о-у-а) [3, с. 97]. Також у них існує обряд ініціації, а саме становлення справжнім караваєм. Це шрамування (припікання тіла залізом) по всьому тілу.

Щодо сім'ї то в них існує як багатоженство, так і парна сім'я, поширена ендогамія. Багато чоловіків із племені не одружені, тому що багато жінок з племені або вже одружені, або покинули плем'я в пошуках цивілізації, або дівчата ще занадто малі. Але все ж, якщо б чоловік знайшов ту єдину, то йому потрібно готувати викуп: зуби свиней та собак, а також їх у живому вигляді. Жінкам ще гірше: у них немає права вибору. Пару собі вони не шукають. Тобто, хто прийде зі свинею чи собакою, той і буде чоловіком, за законами караваїв. Також жінка-каравай зобов'язана одружитись лише на каравайському чоловікові. В общині у них вільні стосунки, у більшості «вільна любов» і чоловік має право на будь-яку жінку. Але тут немає розпущеності, статевий акт в них буває лише один раз в рік, коли зацвітає сагове дерево, так званий день «соїтія».

В них існують окремі групи молодих дівчат, котрим потрібно виконати сумну роль – бути принесеними в жертву духам. Їх не чіпають навіть під час квітіння сагового дерева, але їх можуть з'їсти. Уникнути цього можна тільки тоді, коли дівчина сподобається чоловіку із сусіднього племені, де існують сімейні узи. Тоді дівчина виходить заміж в 13–14 років. Якщо вона дуже красива, то за неї дають 5 свиней, а також наречений зобов'язаний передати її батьку декілька комплектів луків, списів і ножів [4, с. 167].

Будинок у караваїв ділиться на дві сторони: чоловічу та жіночу (разом з дітьми). Якщо ж до племені приходить незнайомец, то його пускають лише у жіночу сторону будинку.

Каннібалізм – ритуал, котрий вигідний духам. Особливо поважним вважається вбивство чужака з подальшим поїданням тіла. Караваї впевнені, що виконуючи каннібальський ритуал, вони можуть отримати силу та сміливість жертви, або навіть безсмертя. В них навіть до сьогодні зустрічаються дитячі іграшки у вигляді людських кісток.

Але загалом, до безсмертя їм далеко: середній вік проживання караваїв 30–40 років. Доречно зазначити, що чоловіки живуть менше ніж жінки. Причин такої смертності є декілька: пристрасть до куріння (курять всі, і навіть жінки і діти; курять кожен вільну хвилину, а якщо справ немає, то курять весь день; «диміти» починають в 5-6 років); хвороби завезені місіонерами: грип, краснуха, кір, туберкульоз; укуси отруйних комах; рани і подряпини, які в умовах сирого клімату гниють і довго заживають; падіння під час будівництва будинків.

Саму смерть дуже трагічно. В пам'ять про покійного чоловіка жінки надрізають собі вухо або фалангу пальця. Не випадково, в цьому племені можна зустріти жінок без пальців.

Караваєм була відома муміфікація. Лише для відважних воїнів або для старійшин племені. Усіх інших загортали в пальмове листя та відносили в ліс [2, с. 154].

У віруваннях караваїв світ розділений на чотири частини: перший – спільний світ, в якому живуть люди, тварини і привиди; другий – виглядає як спільний, але живуть у ньому тільки душі; третій – світ, в якому є «велика вода» і по ньому плавають гігантські риби; четвертий – світ, де живуть небо, сонце, зорі і місяць. Всі ці світи взаємодіють між собою, тим самим підтримуючи життя на планеті.

Караваєм часто розповідають про тих, хто живе у зовнішньому світі, в містах і країнах, про те, що вони не єдині в цьому світі, але колишні люди не спішать ставати частиною цивілізації. Спочатку вони боялись будь-якого іноземця через свої традиції та забобони, і лише останнім часом почали сприймати деякі блага цивілізації. Їх архаїчність відрізняє їх від усіх інших племен світу, оскільки бути настільки вірним культурі своїх предків, дотримуватись тих канон, «заповідей» у наш час надзвичайно важко.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брук С. Население мира. Этно-демографический справочник / С. Брук. – Москва: Наука, 1981. – 456 с.
2. Симония Н. Индонезия. Справочни / Н. Симония. – Москва: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1983. – 349 с.
3. Очерк индонезийского языка. – Москва, 2007. – 567 с.
4. Шпажников Г. Религии стран Юго-Восточной Азии. / Г. Шпажников. – Москва: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1980. – 487 с.
5. Юрківський В. Географія країн світу / В. Юрківський. – К., 2006. – 328 с.